

Investigation of Written Exam Questions of Turkish Teachers Who Upper Graduate Education

Ali GÖÇER¹

Extended Abstract

Introduction

The purpose of this study is to perform status in written exam papers and prepared for the quality of the question of Turkish teachers who upper graduate education. It is trying to put forward whether reach or not the expected results of the training with measurement and evaluation activities in learning and teaching process. Measurement and evaluation is carried out in two limbs in education. The first is process evaluation; the other is the result of the evaluation. Checklist, performance tasks, projects, alternative or complementary assessment tools interview and observation forms, methods and procedures are used in process evaluation. The scope of the results evaluation, the most basic measurement tool are written exams.

Methods

The study was conducted by document analysis techniques in the context of qualitative research approach. In the study, a written exam paper as the document was examined by descriptive analysis technique. In the study, written examination papers are collected from participants as documents were examined.

First the examination of the written exam papers that prepare and apply of the participants are used scoring key. It has been taken into account the questions in the written exam paper; the question of diversity, expression of the root of the trouble, compliance with the cognitive stage, the coverage of the topics covered by the exam moment, the level and difficulty of the questions, and points as the point value in determining the criteria given in the scoring rubric. To examine with the scoring rubric of written examination paper generally it has been moving into the area of structural and content features according to the criteria of exam papers.

Findings

According to the results achieved from the data obtained was observed focuses on 'Knowing' and 'Comprehend' the steps the distribution of the basic education stage; were decreased in the learning stage of Applied

---

¹ Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kayseri / TÜRKİYE. e-posta: gocerali@gmail.com

(Interventional), and was observed almost no decrease in Generative Learning stage according to Dettmer Taxonomy of the stage of the written exam questions. The situation of written papers and they contain the questions is as follows according to the rubric criterion: It was found to be minimal identified as a high level of 'excellent' quality paper is described as compared to the paper with a 'Developable'.

Conclusion

Investigation of the written examination papers and the questions they contain according to the scoring key criteria in quality, which could be called the 'Excellent' almost no it is less; is described 'Scalable' as papers and the number of questions they contain it is too much. The majority of exam papers is described as 'Scalable' prepared by master education teachers; with the quality of the papers 'Excellent' are those of the doctoral education teachers.

Located in the written exam questions under review 144 of exam questions is located 98, 'Know' and 'Grasp' in step; 35 'Apply', 'Analyzing' and 'Evaluate' step in and give 11 to Synthesis', 'Think', 'Create' from the stage.

Written exam questions prepared that the teachers is collected Basic education stage of the 'Know' and 'Grasp' step according to the distribution stage of Dettmer Taxonomy.

Key Words: Turkish education, writing examination, sort of question, preparing question, evaluation and measurement.

Lisansüstü Eğitim Gören Türkçe Öğretmenlerinin Yazılı Sınav Sorularının İncelenmesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, lisansüstü eğitim gören Türkçe öğretmenlerinin hazırladıkları yazılı sınav kâğıtları ve sınav kâğıtlarında yer verilen soruların niteliklerine yönelik durum tespiti yapmaktır. Çalışma nitel araştırma yaklaşımında doküman analizi tekniği ile yürütülmüştür. Araştırmada, 9 kişilik bir çalışma grubundan toplanan yazılı sınav kâğıtları, betimsel analiz tekniği ile incelenmiştir. Elde edilen verilerden ulaşılan bulgulara göre, öğretmenlerin yazılı sınav sorularının Dettmer Taksonomisinin aşamalarına göre dağılımı *Temel Öğrenim* aşamasının 'Bilmek' ve 'Kavramak' basamaklarında yoğunlaştığı; *Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim* aşamasında azalma eğilimi gösteren soruların *Üretimsel Öğrenim* aşamasında yok denecek kadar azaldığı görülmüştür. Yazılı sınav kâğıtları ve içerdikleri soruların dereceli puanlama anahtarı ölçütlerine göre

durumuna bakıldığında en iyi düzey olarak konulan 'mükemmel' niteliğine sahip kâğıtların 'Geliştirilebilir' olarak nitelendirilen kâğıtlara göre çok az olduğu görülmüştür. 'Geliştirilebilir' olarak nitelendirilen sınav kâğıtlarının çoğunluğunun yüksek lisans eğitimi alan öğretmenlere; 'mükemmel' niteliğine sahip kâğıtların çoğunluğunun ise doktora eğitimi alan öğretmenlere ait olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, yazılı sınav, soru çeşidi, soru hazırlama, ölçme ve değerlendirme.

Giriş

Öğrenme ve öğretme sürecinde verilen eğitimin beklenen sonuca ulaşip ulaşmadığı ölçme ve değerlendirme çalışmalarıyla ortaya konulmaktadır.

Türkçe öğretmenleri eğitim sürecinde Türkçe dersi kazanımlarına yönelik öğrenci performansının süreçteki seyrini temel alan süreç değerlendirme ile öğrencilerin süreç sonunda gelişim durumunu belirleme amacıyla gerçekleştirilen sonuç değerlendirme olmak üzere iki yaklaşımla hareket etmektedirler.

Süreç değerlendirmede öğrencilerin durumlarının belirlenmesinde kontrol listesi, performans görevleri, proje çalışmaları, görüşme ve gözlem formları gibi tamamlayıcı değerlendirme yöntem ve araçları kullanılır. Sonuç değerlendirme kapsamında ise, işe koşulan en temel ölçme aracı yazılı yoklamalardır.

İster süreç, isterse sonuç değerlendirme kapsamında olsun ölçme ve değerlendirme alanında soru önemli işlevler üstlenir. Holt'a (1997) göre soru, bildiklerimizle bilmediklerimiz arasındaki farkı anlamamızı sağlayan ve anlayışımızı sürekli kontrol eden bir mekanizmadır (Akt. Akbulut, 1999: 2). İnsanoğlu yaşadığı çevreye, topluma ve evrene dair soru sormaya başladığı andan itibaren daha iyiyi bulmak için gelişim yolunda adım atar. Soru sormak her zaman en temel öğrenme şekli ve yöntemi olmuştur (Kabaş, 2009: 56).

McMillan'a (2015) göre, yazılı yoklama soruları karmaşık düşünceleri yansıtabilmesi amacıyla, öğrencilerin bilgiyi organize etmeleri ve bütünleştirmeleri, bilgiyi yorumlamaları, tartışmaları, açıklama yapmaları, düşünceleri değerlendirmeleri ve çeşitli sorgulama yöntemlerini uygulamaları istenildiğinde kullanılır (Çev.: Alemdar, 2015a: 246).

Yazılı yoklama soruları, ilişkileri açıklamak, iki görüşü karşılaştırmak, bir görüşü desteklemek, bilgileri yeni durumlara uygulamak, analiz etmek vb. becerileri ölçme amacıyla kullanılabilir (Çetin, 2014: 71).

Yazılı yoklama tipi sınav sorularının en belirgin üstünlüğü objektif test maddeleriyle yoklanamayan karmaşık öğrenme ürünlerinin yoklanabilmesidir (Çetin, 2002: 4). Yazılı sınavlarda uzun cevaplı az sorulu testler ve kısa cevaplı çok sorulu test olmak üzere iki gruba ayrılır (Öncü, 1994: 85).

Yapılan yazılı sınavların amaca hizmet eden bir ölçme aracı olmasının temel belirleyicisi, içinde yer verilen soruların nitelikleridir. Göçer'e (2014) göre, yazılı sınav soruları hedefleri ve kazandırılmaya çalışılan becerileri ölçmeye yönelik olmalıdır (s. 282). McMillan'a (2015^b) göre de sorular, öğrenme hedeflerini yansıtmalı, zor öğrenme hedeflerine daha çok soru ayrılmalıdır (Çev. Karabulut, s. 143).

Yazılı sınav sorusu yazarken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır (Göçer, 2014: 281; Başol, 2013: 37-39; Bahar vd., 2012: 27-28; Güler, 2011: 74-75; Göçer, 2005: 90; Tekin, 2004: 111-113; Turgut, 1987: 57-58; Ural, Erdoğan ve Tüzün, 1980: 102; Gümüş, 1976: 186):

- *Yazılı sınav sorusu hazırlarken konunun önem derecesi dikkate alınmalıdır.*
  - *Sorularının öğrencilerin geneli tarafından cevaplandırılacak güçlükte olması gerekir.*
  - *Her soru, açık ve net olmalı, cevaplayıcıların tümü tarafından doğru anlaşılabilmelidir.*
  - *Her soru tek bir beceriyi ölçüyor olmalıdır.*
  - *Bilişsel alan taksonomisinde mümkün olduğunca uygulama, analiz ve yaratma düzeyinde olmalıdır.*
  - *Sınavda sorulacak soruların seçiminde konuların yanında zihin becerileri dikkate alınmalıdır.*
  - *Sorular birbirinden bağımsız olmalı, biri diğerinin cevabı olan sorular sorulmamalıdır.*
  - *Seçilen soruların güçlük dereceleri, sınavın amacına uygun olmalıdır.*
  - *Uzun ve az sayıda soru yerine kısa ve çok sayıda soru sorulmalıdır.*
  - *Çok zorunlu değilse, sınavda 'seçimlik' soru bulundurulmamalıdır.*
- McMillan (2015^a), yazılı sınav sorularının yapılandırılması konusunda şunları sıralamaktadır (Çev. Alemdar, s. 249-251):
- *Yazılı soruları öğrenme hedefinde belirtilmiş becerileri ortaya çıkaracak şekilde düzenlenmelidir.*

Araştırmanın Kapsamı ve Amacı

Yazılı sınav sorularının taşınması gereken özelliklerinden ilk ve en önemlisi Taksonomik basamaklara dağılımının dengeli olmasıdır. Büyükalan Filiz'e göre (2009), bir taksonomi veya bir sıralamaya dayalı olarak hazırlanan sorular, öğretimde öğretmene kolaylık sağlarken, öğrencinin üst düzey becerilerini kuvvetlendirir (s. 171). Taksonomik

sınıflama sistemi okuldaki öğretimi ve ölçmeyi daha bir bilinçli yapmak için ortaya çıkarılmıştır (Tekin, 2004: 181). Taksonomiler, soruların geliştirilmesi ve anlaşılması için bir sistem oluşturmaktadır (Ensar, 2002: 40).

Bu çalışmada, öğretmenlerin yazılı sınav kâğıtlarının nitelikleriyle sınav kâğıtlarında yer verdikleri soruların Dettmer Taksonomisinin aşamaları bağlamında dağılımının nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Arı (2013), Dettmer Taksonomisinin içeriği ve süreci ile ilgili şu açıklamayı yapmaktadır: *İlk aşama* gerçekçi olup 'Öğrenciler ne biliyor?' sorusunu sorar. 1. basamağı *bil*, 2. basamağı *kaıra*. *İkinci aşamada* içerik önem taşır. Süreç esnektir. 3. basamak *uygula*. 4. basamak *analiz et*. 5. basamak *değerlendir*. *Üçüncü aşamada* süreç açık uçlu, içerik yeridir. 6. basamak *sentezle*, 7. basamak *düşün*, 8. basamak *yarat*. (s. 271-272).

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin hazırlayıp uyguladıkları sınav sorularının yeterliklerine yönelik bir görünüm vermektir. Bu çerçevede şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Yazılı sınavların sorularını hazırlama konusunda öğretmenlerin durumları nasıldır?
2. Öğretmenler yazılı sorularını hazırlarken neleri göz önünde bulundurmaktadırlar?
3. Öğretmenlerin sorularının Dettmer Taksonomisinin aşamalarına dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımında doküman incelemesi tekniğı kullanılmıştır. Seggie ve Bayyurt'a (2015: 283) göre, doküman analizi yönteminin tüm sosyal ve eğitim bilimciler için yeniden önemli hâle gelmesinin koşulları oluşmaya başlamıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, katılımcılardan toplanan yazılı sınav kâğıtları incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Katılımcılardan toplanan dokümanlar betimsel analiz tekniğıyle incelenmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256).

Katılımcıların hazırlayıp uyguladıkları yazılı sınav kâğıtlarının incelenmesinde ilk olarak *dereceli puanlama anahtarı* (Bkz. Tablo 4) kullanılmıştır. Dereceli puanlama anahtarı hazırlanırken bir ölçme uzmanından görüş alınmış ve anahtara son şekli verilmiştir. Cevabı öğretim programı, yönetmelik ve genelgelerle belirlenmiş ölçütlerin derecesi, hazırlanan cevap anahtarı çerçevesinde karşılık gelen dereceye göre karar

verilmiş; diğer ölçütlerin karşılığı ise, dokümanın sahip olduğu özelliklerin derecesi araştırmacıyla birlikte toplam üç uzman görüşü alınarak 'görüş birliği' ilkesine göre belirlenmiştir. Değerlendirme aracında yer verilen ölçütlerin karşısına 'mükemmel', 'yeterli', 'normal' ve 'geliştirilebilir' olarak dört derece ile tanımlanmıştır.

Tablo 2. Dettmer Taksonomisinin Aşamaları*:

Aşamalar	Basamaklar	Karakteristiği (Belirleyicisi)
<i>Temel Öğrenim: Yakın öğrenim transferli</i>	1 Bilmek	Gerçekçi Öğrenciler ne öğrenmeli?
	2 Kavramak	Edinme-Temel
<i>Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim: Uzak öğrenim transferli</i>	3 Uygulamak	Pragmatik Öğrenciler ne öğrenebilir?
	4 Analiz etmek	Faydalanma-Komplike (çeşitli, yapılması güç:
	5 Değerlendirmek	karışık)
<i>Üretimsel Öğrenim: Orijinal yapı/üretimli</i>	6 Sentezlemek	İdealist
	7 Düşünmek	Öğrenciler neyi arzulamalı?
	8 Yaratmak	Yenileşim-Yeni

*(Arı, 2013: 271).

Yazılı sınav sorularının incelenmesinde iki Türkçe eğitimi birisi de ölçme ve değerlendirme alanında olmak üzere üç alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Soruların, puanlama anahtarı ölçütlerine göre durumu ve Dettmer Taksonomisinin hangi basamağa dâhil edileceği alan uzmanlarının görüşlerine bakılarak karar verilmiştir. Uzmanların her birinin ayrı görüş belirttiği sorular analiz dışında tutulmuştur.

Çalışma Grubu

Bu araştırma, Kayseri'de görev yapan ve yüksek lisans ve doktora eğitimi alan 9 Türkçe öğretmeninden oluşan bir çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Aynı üniversitede eğitim alan Türkçe öğretmenleri kümeleme örnekleme yöntemi ile amaçlı olarak seçilmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubu ile İlgili Kişisel Bilgiler

<i>Cinsiyet Durumu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kadın	5	55,56
Erkek	4	44,44
Toplam	9	100,00
<i>Alınan Eğitim Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Yüksek Lisans	6	66,67
Doktora	3	33,33
Toplam	9	100,00
<i>Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Durumları</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
0-5 yıl	5	55,56
6-10 yıl	4	44,44
11-15 yıl	-	-
16 yıl ve üstü	-	-
Toplam	9	100,00
<i>Öğretmenlerin Eğitim ve Deneyimleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Lisans eğitimi dışında ölçme ve değerlendirme konusunda alınan kurs, seminer vb. eğitim aldım.	-	-
Ölçme ve değerlendirme konusunda alınan kurs, seminer vb. herhangi bir eğitim almadım.	9	100,00
Toplam	9	100,00

Tablo 1’de de görülebileceği gibi araştırmaya 5’i kadın, 4’ü erkek olmak üzere toplam 9 Türkçe öğretmeni katılmıştır. Görüşüne başvuru alan öğretmenlerin çoğunun 0-5 yıl kıdem aralığında olduğu görülmüştür. Hiçbir katılımcı lisans eğitimi dışında ölçme-değerlendirme alanında kurs, seminer vb. herhangi bir eğitim almamıştır.

Bulgular**4.1. Yazılı Sınav Kâğıtlarının Dereceli Puanlama Anahtarı Ölçütlerine Uygunluğu****Tablo 4. Yazılı Sınav Kâğıtları ve İçerdikleri Soruların Durumu**

Dereceler	Mükemmel	Yeterli	Normal	Geliştirilebilir	Toplam
	n	n	n	n	
Ölçütler Sıklık	n	n	n	n	n
Soruların taksonomik dağılımının dengeli olması Bloom Taksonomisinin tüm basamaklarına yönelik soru içermesi.	2	2	3	6	13
Farklı soru türlerinin örneklerine yer vermesi Açık uçlu (yorum-çıkartım-anılandırma-anlam kurma), eşleştirmeli, çoktan seçmeli, kısa cevaplı, boşluk doldurmalı vb. soru çeşitlerine yer vermesi.	2	3	2	6	13
Soru kökünün niteliği Soruların açık ve net ifade edilmiş olması. Soru kökünün anlaşılabilirliği, öğrenciler tarafından farklı anlamlar çıkarılmasına fırsat vermemesi, çerçevesinin belirgin olması...	2	5	3	3	13
Kapsam geçerliğine sahip olması Sınav aşamasına kadar işlenen konuları karşılayan soru çeşitliliğine sahip olması	4	5	3	1	13
Puan değeri ± Zorluk düzeyi Soruların puan değeri ile zorluk düzeyine uygun mu? Zorluk düzeyi ile puan değeri arasındaki denge nasıldır?	2	4	4	3	13

Çoktan seçmeli sınav sorusu Çoktan seçmeli soru sayısının fazla olmaması, seçenek ve çeldiricilerin niteliği.	1	2	3	7	13
Genel olarak sınav kâğıdının yapısal ve içerik özellikleri Sınav kâğıdında yer alan soruların Türkçe sınavına yönelik olarak yönetmelikte belirtilen üç temel alana yönelik olması. Soruların alanlara dağılımının yönetmeliklere uygun olması (Okuma-anlama-kavrama; dil bilgisi öğrenme alanına ait olma ve yazılı anlatım). Başlığı, not baremi, ekonomikliği, yönerge ve yönlendirme ifadeleri...	2	2	3	6	13
Toplam	14/15	23/25	23/25	31/35	91/100

Tablo 4'ten de görülebileceği gibi, incelenen yazılı sınav kâğıtlarının ve içerdikleri soruların durumuna bakıldığında 'mükemmel' niteliğine sahip kâğıtlar 'Geliştirilebilir' olarak nitelendirilen kâğıtlara göre çok azdır. 'Geliştirilebilir' olarak nitelendirilen sınav kâğıtların çoğunluğunun yüksek lisans eğitimi alan öğretmenlere; 'mükemmel' niteliğine sahip kâğıtların çoğunluğunun ise doktora eğitimi alan öğretmenlere ait olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Yazılı Sınav Sorularının Dettmer Taksonomisinin Aşamalarına Dağılımı

Tablo 5. Öğretmenlerinden Alınan Yazılı Sınav Kâğıtlarıyla İlgili Bilgiler

Öğretmenlerden Alınan Yazılı Sınav Kâğıtlarının Kaynağı		f	%	Toplam soru sayısı
Araştırma için hazırlanan yazılı sınav kâğıtları		4	50	28
Bizzat uygulanan yazılı sınav kâğıtları		4	50	61
Toplam		8	100	89
Katılımcı Kodu	Katılımcının Lisansüstü Eğitim Durumu	İncelenen Sınav kâğıdı/Soru Sayısı	Yazılı Sınav Kâğıtlarının sınıf düzeyi	En Fazla yığılmanın Olduğu Basamaklar
1	Doktora	1/9	7. Sınıf	Bilmek-Değerlendirmek-Sentezlemek
2	Doktora	1/7	6. Sınıf	Kavramak
3	Doktora	1/8	7. Sınıf	Bilmek- Kavramak
4	YL	1/9	8. Sınıf	Bilmek
5	YL	1/8	7. Sınıf	Bilmek-Uygulamak
6	YL	1/15	7. Sınıf	Bilmek-Kavramak
7	YL	1/13	8. Sınıf	Bilmek-Kavramak
8	YL	1/20	8. Sınıf	Kavramak-Analiz Etmek
9	YL	1/13	6. Sınıf	Bilmek-Kavramak
10	YL	1/12	6. Sınıf	Bilmek-Kavramak
11	YL	1/11	6. Sınıf	Bilmek-Kavramak
12	YL	1/10	8. Sınıf	Bilmek-Kavramak
13	YL	1/9	8. Sınıf	Bilmek-Kavramak
Toplam YL+Doktora		13/144	6,7 ve 8.Sınıflar	Bilmek-Kavramak

Tablo 6. Öğretmenlerin Yazılı Sınav Sorularının Dettmer Taksonomisinin Aşamalarına Göre Dağılımı

Dettmer Taksonomisinin Aşamaları		Kodlar
		Öğretmenler / Sorular
Temel Öğrenim	Bilmek	1/4,5,7; 2/6; 3/1,3,5; 4/1,2,3,4,5,7,8; 5/1,7; 6/1,2,3,4,5,13,14; 7/1,2,3,4,7,9,12; 8/17,18; 9/1,2,3,4,5,6,7; 10/1,2,3,5,6,8,9; 11/1,2,3,4,9,10; 12/1,2,3,4,5; 13/1,2,3,4,5
	Kavramak	1/8; 2/3,4; 3/2,6; 4/5; 5/6; 6/6,9,10,11; 7/6,8,10; 8/1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,19; 9/8,9,10; 10/4,10,11; 11/5; 12/6,7; 13/6,8
Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim	Uygulamak	4/9; 5/4,5; 6/12; 7/11,13; 9/12,13; 10/7,12; 11/6,11; 12/10; 13/9
	Analiz etmek	2/5; 3/4; 5/2; 6/7; 7/5; 8/5,6,7,14,15,16,20; 9/11; 11/8; 12/9
	Değerlendirmek	1/2,9; 5/3; 11/7; 12/8; 13/7
Üretimsel Öğrenim	Sentezlemek	1/3,6; 2/1; 3/7; 6/8,15
	Düşünmek	1/1; 2/2; 3/8
	Yaratmak	2/7; 5/8

Tablo 5 ve Tablo 6'dan da görülebileceği gibi, incelenen yazılı sınav sorularının Dettmer Taksonomisinin *Temel Öğrenim* aşamasının 'Bilmek' ve 'Kavramak' basamaklarında yoğunlaştığı, bunun yanında yazılı sınav sorularının dağılımında *Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim* aşamasında azalma eğilimi gösterdiği, *Üretimsel Öğrenim* aşamasında yok denecek kadar az olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Yazılı Sınav Sorularının Sınıf Düzeylerinde Dettmer Taksonomisinin Temel Aşama ve Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Dettmer Taksonomisinin Aşamaları	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam	
				f	%
Temel Öğrenim <i>Bilmek / Kavramak</i>	21/9	15/8	26/19	62/36=98	68,056
Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim <i>Uygulamak / Analiz etmek / Değerlendirmek</i>	6/3/1	3/3/3	5/9/2	14/15/6=35	24,306
Üretimsel Öğrenim <i>Sentezlemek / Düşünmek / Yaratmak</i>	1/1/1	5/2/1	-/-/-	6/3/2=11	7,638
Toplam	43	40	61	144	100

Tablo 7 ve Şekil 1'den de görülebileceği gibi, 144 sorunun 98'i Temel Öğrenim aşamasının 'Bilmek' ve 'Kavramak' basamaklarında; 35'i Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim aşamasının 'Uygulamak', 'Analiz Etmek' ve 'Değerlendirmek' adlı basamaklarında ve 11'i Üretimsel Öğrenim aşamasının 'Sentezlemek', 'Düşünmek', 'Yaratmak' adlı basamaklarında yer aldıkları belirlenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İncelenen yazılı sınav kâğıtların ve içerdikleri soruların dereceli puanlama anahtarı ölçütlerine göre 'mükemmel' denilebilecek nitelikte olanların yok denecek kadar az olduğu; 'Geliştirilebilir' olarak nitelendirilen kâğıtlar ve içerdikleri soruların sayısı ise çok fazladır. 'Geliştirilebilir' olarak nitelendirilen sınav kâğıtların çoğunluğu yüksek lisans eğitimi alan öğretmenlere; 'mükemmel' niteliğine sahip kâğıtların ise doktora eğitimi alan öğretmenlere aittir.

Hazırlanan sorular, öğrencileri düşünmeye, kişisel yetenek ve girişimlerini ortaya çıkarmaya yaramalıdır. Sorular öğrencilerin düşünce yeteneklerini geliştirmeli, işlenen konularla ilgili bilgi ve görüşlerini kendi kendine buldurabilmelidir (Soysal, 2004: 13).

İncelemeye tabi tutulan 144 sorunun 98'i Temel Öğrenim aşamasının 'Bilmek' ve 'Kavramak' basamaklarında; 35'i Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim aşamasının 'Uygulamak', 'Analiz Etmek' ve 'Değerlendirmek' adlı

basamaklarında ve 11'i Üretimsel Öğrenim aşamasının 'Sentezlemek', 'Düşünmek', 'Yaratmak' adlı basamaklarında yer almaktadır.

Taksonomilerde her düzey farklı bir zihinsel süreci kullanmayı gerektirir. Bilişsel süreçlerin çeşitliliğini oluşturmak için öğretmenlerin her düzeyde sorular formüle etmesi gerekmektedir (Sevilalan, 2007: 37). Rickards'a (1979) göre, üst düzey soruların bilgiyi işleme sürecini derinleştirdiği için sorulan soruların düzeyleri özel bir önem taşımaktadır (Akt. Açıkgöz, 2004: 252). Sorulacak soruların düzeylerini mümkün olduğu kadar düzeyli tutmaktır. Ancak bu şekilde soru sorma etkinliği amacına ulaşabilir ve öğrencilerin karmaşık düşünceleri sağlanabilir (Açıkgöz, 2004: 253-254).

Soruların Dettmer Taksonomisinin temel aşama ve alt basamaklarına göre dağılımına bakıldığında genel olarak Temel Öğrenim aşamasının basamaklarında yoğunlaştığı, Uygulamalı (Gelişimsel) Öğrenim aşaması ile Üretimsel Öğrenim aşamasının alt basamaklarında iyice azaldığı görülmektedir. Bu durum dereceli puanlama anahtarı ile elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Öneriler

Yazılı sınavlarda öğrencilere yöneltilecek sorular, 'bilme' ve 'kavrama' basamakları yanında gelişimsel öğrenimin 'uygulama', 'analiz etme' ve 'değerlendirme' basamakları ile üretimsel öğrenimin temel göstergeleri olan 'sentezleme', 'düşünme', 'yaratma' basamaklarını da karşılayan sorular olmalıdır.

Yazılı sınavlarda üst düzey zihinsel becerileri ölçmeye daha çok elverişli olan açık uçlu sorular alt düzey zihinsel becerilerin ölçümünde çok kullanılmamalıdır, bunun yerine farklı soru çeşitleri tercih edilmelidir (Çeçen ve Kurnaz, 2015: 129-130). Açık uçlu soruların tercih edilip kullanılmasının temel gerekçelerini McMillan (2015a) şu şekilde sıralamaktadır: Hedeflerin yapısı, objektif puanlamanın önemi ve öğrencinin çalışmasına ve motivasyonuna olan etkisi (çev. Alemdar, s. 238).

Soru hazırlarken şunlara dikkat edilmelidir:

- Sorular bilişsel alan basamaklarının her birine yönelik olmalı.
- Bir yazılı sınavda açık uçlu eşleştirmeli, kısa cevaplı vb. soru çeşitlerine yer verilmelidir.
- Sorular açık ve net ifade edilmelidir.
- Sorular kapsam geçerliği taşınmalıdır.
- Sorular taksonominin üst düzey bilişsel yeterlikleri de dikkate alarak hazırlanmalıdır.
- Soruların zorluk düzeyi ile puan değer arasında denge olmalıdır.
- Türkçe dersinde çoktan seçmeli sorular fazla tercih edilmemelidir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. Ü. (2004). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akbulut, T. (1999). *İlköğretim okullarında görevli öğretmenlerin soru sorma becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Arı, A. (2013). Bilişsel alan sınıflandırmasında yenilenmiş Bloom, SOLO, Fink, Dettmer Taksonomileri ve uluslararası alanda tanınma durumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 259-290.
- Bahar, M.; Nartgün, Z.; Durmuş, S. ve Bıçak, B. (2012). *Ölçme ve değerlendirme teknikleri* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Başol, G. (2013). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bilim, Y. (2015). Görüşme Tekniği (ss. 235-246), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Editörler: A. Yüksel, A. Yanık ve R. A. Ayazlar). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Büyükalan Filiz, S. (2009). Soru cevap yöntemi eğitiminin öğretmenlerin soru sorma bilgisi ve soru sorma tekniklerine etkisi. *Kafkas Ü, SB Enstitüsü Dergisi*, 3, 167-195.
- Büyükalan, S. (2007). Soru Sorma sanatı (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çeçen, M. A. ve Kurnaz, H. (2015). Ortaokul Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki tema değerlendirme soruları üzerine bir araştırma, *KSBD, H.H. Tekışık Özel Sayısı*, 1, 109-132.
- Çetin, B. (2002). *Kompozisyon tipi sınavlarda kompozisyonun biçimsel özelliklerinden kestirilen puanların anahtarla ve genel izlenimle puanlanmasından elde edilen puanlarla ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, B. (2014). Bilişsel alan davranışlarının ölçülmesi (ss. 67-142), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Editörler: M. Gömlüksiz ve S. Erkan, 3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ensar, F. (2002). *İlköğretim 6. sınıf türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruları üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Göçer, A. (2005). *İlköğretim II. kademe Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Ü., S. B. Enstitüsü, Erzurum.
- Göçer, A. (2014). *Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, A.; Halıcıoğlu, M. B. ve Taşğın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güler, N. (2011). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gümüş, B. (1976). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (2. Baskı). Erzurum: Basım Yeri Belirtilmemiş.
- Kabaş, S. (2009). *Soru sorma sanatı*. İstanbul: Doğan Kitap.
- McMillan, J. H. (2015a). Açık uçlu sorularla değerlendirme (ss. 238-358, Çev. Melek Alemdar). *Sınıf içi değerlendirme: etkili ölçütlere dayalı etkili bir öğretim için ilke ve uygulamalar* (Çeviri Editörü: Asım Arı). Konya: Eğitim Yayınları.
- McMillan, J. H. (2015b). Biçimlendirici durum belirleme (125-157, Çeviren: H. İbrahim Karabulut). *Sınıf içi değerlendirme: etkili ölçütlere dayalı etkili bir öğretim için ilke ve uygulamalar* (Çeviri Ed.: Asım Arı). Konya: Eğitim Yayınları.
- Öncü, H. (1994). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Master Basım.
- Seggie, F. N. ve Bayyurt, Y. (2015). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Soysal, O. (1995). *Türk dili ve ed. ile Türkçe öğretmenin el kitabı*. İstanbul: MEB.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (16. Baskı). Ankara: Yargı Yay.
- Turgut, M. F. (1987). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*. Ankara: Saydam Mt.
- Ural, M.; Erdoğan, H. ve Tüzün, M. (1980). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.